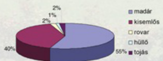
A Barna rétihéja táplálékösszetétele

Hazánkban a ragadozó fajok megítélése az utóbbi évtizedekben gyökeresen megváltozott. A korábban vadászható fajok zöme mára természetvédelmi oltalom alá került. A barna rétihéja a múlt század közepéig még vadászható, és kártékony fajnak számított, 1982 óta korlátozás nélkül védett, szerepel a Természetvédelmi Világszövetség Vörös Listáján, valamint Natura 2000-es jelölő faj, közösségi jelentőségű madárfaj.

Természetvédelmi szerepe jelentős, miután vizes élőhelyeink szárnyas csúcsragadozójaként fontos szerepet tölt be a táplálékhálózatban, lényegesen befolyásolja az életközösségek szerkezetét, működését.

Vadgazdálkodási megítélése azonban negatív, az apróvadállomány csökkenésének néhány százalékát is számlájára írják. A vadászható fajok predációjával napjainkban is ellenszenvet vált ki a vadászok körében. Fészekfosztogatóként és a vadtenyésztés ellenségeként is emlegetik, annak ellenére, hogy a barna rétihéják vadállományban okozott kártétele egyelőre nem bizonyított.

A barna rétihéja apróvad állományban okozott kártétele a madár táplálkozásán keresztül eredményesen vizsgálható. A ragadozó madarak az elfogyasztott zsákmányállatok meg nem emésztett részeit köpet formájában visszaöklendezik és pihenő, tollászkodó helyükön hagyják. A köpetekben megtalálhatók az emészthetetlen zsákmányrészek: szőr, tojáshéj, toll, csontok, bőrdarabok.

Ezekből anélkül, hogy a madarat el kellene pusztítani vagy fészkelő, táplálkozási illetve pihenő helyén megzavarni, pontosan megállapítható az étrendje.

A táplálék összetétel azonban mindig függ az adott élőhely adottságaitól, az ott előforduló táplálékfajok gyakoriságától és hozzáférhetőségétől.

A 2010. évben egy hím barna rétihéja pihenőhelyét felfedezve lehetőségem nyílt a Velencei-tó nádasaiban fészkelő és táplálkozó barna rétihéják étlapjának vizsgálatára.
A köpeteket 2010. május 10 és július 18 között gyűjtöttem. Ezen időszak alatt egy példány hím barna rétihéjától 56 darab köpetet sikerült összegyűjteni, továbbá begyűjtöttem 11 darab prédamaradványt is.

A vizsgált hím élőhelyén és vadászterületén vadgazdálkodási szempontból fontos madarak közül a vízi madár fajok – réce fajok és szárcsa- is nagy számban előfordulnak, azonban a természetvédelmi területen tenyésztésből származó fácán, fogoly és tőkés réce nincs.

A Velencei-tó nádasaiban fészkelő barna rétihéják vadász területe nem csak a tó nádasaira korlátozódik, kihúznak a tó közvetlen közelében lévő mezőgazdasági területekre, a vizes élőhely környéki gyepekre, ezáltal a zsákmány állatok szélesebb köre áll rendelkezésükre a kisemlősökön, hüllőkön, kétéltűeken, apróvadakon keresztül az énekes- és vízi madarakig.

A köpetekben megtalálható préda fajok maradványai alapján a barna rétihéja étrendje százalékos megoszlásban az alábbiak szerint alakult: 55% madár (48 táplálék elem), 40 % kisemlős (34 elem), 2 % rovar (2 elem), 1 % hüllő (1 elem) és 2% volt a tojás maradvány (2 elem).

55 táplálékelemet faji szinten is sikerült meghatároznunk. A 48 madár táplálékmaradványból 44 esetben volt meghatározható a faj, ebből 27 volt szárcsa toll (ebből 14 fióka), továbbá 7 barkós cinege toll, 3 nádirigó toll, 2 réce toll, 2 vöcsök, 2 kócsag és 1 szürke gém.
A 34 kisemlős táplálékelemből 15 esetben volt meghatározható a faj, ebből 7 volt üregi nyúl, 4 volt a pézsmapocok, 3 vízi cickány és 1 vakond volt.
A 2 rovar táplálékelem acsa (szitakötő) lárvája volt.

Összegzésként megállapítható, hogy a 2010. évi fészkelési szezonban a Velencei-tó nyugati öblében megfigyelt barna rétihéja hím táplálékát 55%-ban madarak tették ki. A madártáplálékot alapul véve legnagyobb részben, 56%-ban szárcsára vadászott. A szárcsa táplálékmaradványoknak több mint fele utalt arra, hogy ebből is elsősorban a fiókákat és az idei fiatalokat részesítette előnyben. A fészkelő hely szomszédságában található kócsag telepen ugyanolyan mennyiségben álltak rendelkezésére kócsag, szürke gém, kisebb számban bakcsó fiókák, azonban ezek mégis csak nagyon kis mennyiségben, a 87 elkülönített táplálékelemből csak 3 esetben fordultak elő, ami azt jelzi, hogy ezeket a fajokat egyértelműen mellőzte vadászata során.

Ez az adat arra utalhat, hogy a telepesen fészkelő madarak nem egyszerű célpontok a barna rétihéják számára, hiszen elég intenzíven védik a fészkeket, elzavarják az odamerészkedő predátorokat.

Érdekes viszont, hogy más bukó madarak, melyek szintén jellemzőek a tó élővilágára, szintén kis arányban szerepeltek a barna rétihéja étlapján. Réce faj 2 esetben, vöcsök szintén 2 esetben volt meghatározható a köpetekben.
Elképzelhető lehet, hogy a búbos vöcsök és a récék eredményesebben védik fiókáit a héjától, mint a szárcsa.
A környező fás, ligeterdős területen és a parti nádas, bokros sávokban fészkelnek fácánok is, azonban érdekes tapasztalat, hogy a köpetekben egyetlen fácán példány elfogyasztására utaló maradványt sem találtam, pedig a jellegzetes tollazatú fácán kimutatása nagy biztonsággal elvégezhető. A fácán mellőzése a táplálkozás során arra is utalhat, hogy a fácán fiókák gyorsan felismerik a veszélyt és eredményesen menekülnek a sűrű bokros területeken, ahol a barna rétihéja nem tud eredményesen vadászni.
További érdekes tapasztalatunk, hogy a rétihéja mellőzte a kétéltű és hüllő fajokat is.

A Mészeg-hegyen élő üregi nyúl populáció egyedei viszont több esetben is áldozatul estek a barna rétihéja vadászata során.

A préda fajok közt a szárcsa előkelő helye azt mutathatja, hogy az utóbbi 15-20 évben jellemző csökkenő tendencia után ismét feljövőben van a Velencei-tó szárcsa állománya. Jelenleg a fészkelő állomány kb. 3-400 pár az egész tavon. A szárcsapopuláció erősödése valószínűleg összefügg a nádállománnyal, tekintettel arra, hogy a szárcsa táplálékának 80%-át növényi eredetű táplálék teszi ki, ebből legjelentősebb részben a fiatal nádhajtásokat fogyasztja.
A Velencei-tó nádasaiban és a környező gyepeken, szántóföldeken nagy számban fordulnak elő a vadgazdálkodás szempontjából hasznos apróvad fajok: tőkés réce, csörgő réce, szárcsa, fácán, üregi nyúl. A barna rétihéja táplálékában ezek közül kizárólag a szárcsa jelent meg szignifikánsan, a többi fajt nem részesítette előnyben vagy teljesen mellőzte vadászatai során.

Ez a felmérés azt mutatja, hogy a Velencei-tó nádasaiban fészkelő barna rétihéja elsősorban a nádasokban, illetve a vizes élőhely közvetlen közelében szerzi meg táplálékát. A kutatás időszaka (május 10.-július 18.) átfogja a fiókanevelés és a pótköltés periódusát is, így a legsebezhetőbb időszakot vizsgálva ad képet a ragadozó madárfaj étlapjáról.

Pallos Zsuzsanna

A Bíbic-tó területe

FOTÓ: SZALAI GÁBOR